Eduskunnan ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Asia: HE 121/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

SATAKUNTALIITON LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI MAANKÄYTTÖ- JA RAKENNUSLAIN MUUTTAMISESTA (HE 121/2021)

Satakuntaliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi maankäyttö- ja rakennuslain muuttamiseksi.

Lain muutoksessa on kyse kolmesta eri kokonaisuudesta, jotka koskevat uusiutuvan energian käytön edistämistä, ympäristövaikutusten arviointimenettelyä vaativia rakennuslupahankkeita ja niistä tiedottamista ja valittamista sekä rakennustuotteiden markkinavalvonnan ja rakennustuotteiden tuoteyhteyspisteen tehtävän järjestämistä.

Lakiesityksessä uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian osuudelle uudisrakennusten ja laajasti korjattavien rakennusten kokonaisenergiasta asetettaisiin laskennalliset minimivaatimukset. Lain muutos pohjautuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (EU) 2018/2001 uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä (RED II -direktiivi). Direktiivi edellyttää 15 artiklan 4 kohdassa, että jäsenvaltioiden on rakennussäännöksissään ja -määräyksissään otettava käyttöön asianmukaiset toimenpiteet, joilla lisätään kaiken tyyppisen uusiutuvan energian osuutta rakennusalalla. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on rakennussäännöksissään ja -määräyksissään tai muulla tavalla vastaavin vaikutuksin edellytettävä uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian vähimmäistasoa uusissa ja perusteellisesti kunnostettavissa rakennuksissa siinä määrin, kuin tämä on teknisesti, toiminnallisesti ja taloudellisesti toteutettavissa.

Toisessa lakiuudistuksen kohdassa ympäristövaikutusten arviointia edellyttävien rakennusten rakennusluvan mahdollisten muutoksenhakijoiden piiriä laajennettaisiin koskemaan paikallisia yhteisöjä, joiden sääntöihin kuuluu luonnon, terveyden tai ympäristön suojelu. Samalla lisättäisiin valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arviointia koskevaan säännökseen viittaukset ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettuun lakiin.

Lain muutoksessa on myös kyse Euroopan komission Suomen tasavallalle SEUT 258 artiklan nojalla osoittamasta virallisesta huomautuksesta, jonka kohteena on eräiden tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista annetun direktiivin (2011/92/EU, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2014/52/EU) säännösten täytäntöönpano Manner-Suomessa ja Ahvenanmaalla. Komission huomautuksessa esitetyt puutteet koskevat muun muassa ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamisalan määräytymistä, YVA-menettelyn tulosten

SÄHKÖISESTI ALLEKIRJOITETTU
Roslöf Susanna, Alueiden käytön johtaja 24.09.2021
Savola Anne, Ympäristöasiantuntija 24.09.2021

huomioon ottamista lupamenettelyissä sekä päätösten perustelemiseen ja muutoksenhakuoikeuteen liittyviä kysymyksiä.

Kolmas asiakohta koskee kansallisen markkinavalvonnan yhteyspisteen nimeämistä. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto toimisi rakennustuoteasetuksessa tarkoitettuna rakennustuoteyhteyspisteenä, jonka tehtävänä on tarjota tietoa rakennustuotteita koskevista säännöksistä Suomessa. Nimeäminen perustuu jäsenvaltioiden velvollisuuteen nimetä yhteyspiste, josta säädetään markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1020. Tuoteyhteyspisteestä ja sen tehtävistä säädetään toisessa jäsenvaltiossa laillisesti kaupan pidettyjen tavaroiden vastavuoroisesta tunnustamisesta ja asetuksen (EY) N:o 764/2008 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/515, minkä lisäksi joistain tuoteyhteyspisteen tehtävistä säädetään myös markkinavalvonta-asetuksessa. Lailla eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain muuttamisesta (993/2020) toiminta järjestettiin siten, että Turvallisuus- ja kemikaalivirasto toimii jatkossa EU:n markkinavalvonta-asetuksessa tarkoitettuna kansallisena yhteyspisteenä. Lain muutoksella nimettäisiin kansallisesti rakennustuoteyhteyspiste siten, kun rakennustuoteasetuksen 10 artikla jäsenmaita edellyttää ja samalla markkinavalvontaviranomaisen menettelytavat yhdenmukaistetaan muiden tuotteiden markkinavalvonnan kanssa.

Satakuntaliiton asiantuntijalausunto

Satakuntaliitto pitää erittäin tärkeänä EU:n direktiivien kansallista toimeenpanoa esityksen mukaisin maankäyttö- ja rakennuslain muutoksin.

Kommentit: MRL 117 l §: Uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian vähimmäisosuus

Lakiesityksen mukaan rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava, että uudessa tai laajamittaisesti korjattavassa rakennuksessa energialaskennassa käytettävästä laskennallisesta ostoenergiasta vähintään 38 prosenttia on uusiutuvaa energiaa, jos se on teknisesti, toiminnallisesti ja taloudellisesti toteutettavissa. Uusiutuvan energian vähimmäisosuuden täyttyminen on osoitettava laskelmalla. Lakiesityksen tavoitteena olisi, että rakennuslupaa haettaessa osoitettaisiin laskelmilla laissa esitetyn vähimmäisosuusvaatimuksen täyttyminen. Riittävä selvitys olisi rakennusluvan saamisen edellytys. Tyypillisesti selvityksen ja laskelmat voisi tehdä henkilö, joka muutoinkin tekee rakennuksen energiatehokkuusmääräysten täyttämistä koskevat laskelmat ja laskelma voitaisiin liittää energiatodistukseen.

Lakiesityksessä on määritelty, mitä tarkoitetaan laajamittaisella korjauksella ja uusiutuvalla energialla. Pykälässä on todettu myös, että miten energiamuodon uusiutuvan energian osuus määräytyy. Lakiesityksessä tulisi määritellä tarkemmin myös, mitä tarkoitetaan teknisillä, toiminnallisilla ja taloudellisilla seikoilla, joiden nojalla uusiutuvan energian vähimmäisosuusvaatimuksista voitaisiin poiketa. Rakennusluvan harkinnassa näiden osalta tulee noudattaa tasapuolisuutta rakennushankkeeseen ryhtyvien kohdalla.

Satakuntaliitto pitää hyvänä, että esityksessä on huomioitu mahdollisuus antaa maankäyttö- ja rakennuslain 117 l §:n nojalla myös valtioneuvoston asetus, joka sisältäisi tarkempia säännöksiä eri energiamuotojen uusiutuvan energian osuudesta sekä ympäristöministeriön asetus, jolla voidaan antaa tarkempia säännöksiä uusiutuvan energian vähimmäisosuuden laskentatavasta.

Ministeriöiden yhteistyön tukena asetusten laadinnassa tulee käyttää myös alan asiantuntijoiden osaamista. Laskennan tulee olla yksinkertainen ja yksiselitteinen. Lisäksi ympäristöministeriön tulee huolehtia laskennan sujuvasta käyttöönotosta opastuksen ja koulutuksen avulla laskennan laatijoille ja rakennusvalvontaviranomaisille.

Kommentit: MRL 132 §: Ympäristövaikutusten arviointi

Maankäyttö- ja rakennuslaissa ei ole nykyisellään erillisiä säännöksiä koskien rakennuslupien käsittelyä tilanteissa, joissa hankkeella on todennäköisesti merkittäviä valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia ja hankkeesta on järjestetty YVA-lain 5 luvussa tarkoitettu kansainvälinen menettely.

Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksessa esitetty velvoite lupapäätöksen toimittamisesta toiselle valtiolle perustuu YVA-direktiivin lisäksi YK:n Euroopan talouskomission valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnin yleissopimukseen (Espoon sopimus).

Satakuntaliitto pitää maankäyttö- ja rakennuslain uudistamista näiltä osin välttämättömänä.

Kommentit: MRL 133 §: Kuuleminen ja lausunnot

Pykälään lisätään YVA-direktiivin mukainen vaatimus rakennuslupakäsittelyn kuulemisen laajentamisesta niiden rakennusten osalta, joiden rakentamisen edellytyksenä on pakollinen YVA-lain mukainen ympäristövaikutusten selvitys. Laajempi kuuleminen tarkoittaisi, että kunnan on varattava kunnan jäsenille ja osallisille tilaisuus esittää mielipiteensä lupahakemuksesta. Satakuntaliitto pitää maankäyttö- ja rakennuslain uudistamista näiltä osin tarpeellisena.

Kommentit: MRL 181 §: Markkinavalvonta ja MRL 181 a §: Rakennustuoteyhteyspiste

Satakuntaliitolla ei ole kommentoitavaa.

Kommentit: MRL 192 §: Valitusoikeus rakennus- ja toimenpidelupa päätöksestä sekä maisematyölupa- ja purkamislupapäätöksestä

Nykyistä maankäyttö- ja rakennuslain mukaista valitusoikeutta, jossa valitusoikeus rakennus- ja toimenpidelupapäätöksestä on viereisen tai vastapäätä olevan alueen omistajalla ja haltijalla, sellaisen kiinteistön omistajalla ja haltijalla, jonka rakentamiseen tai muuhun käyttämiseen päätös voi olennaisesti vaikuttaa, sillä, jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa ja kunnalla, ollaan laajentamassa. Lakiesityksessä valitusoikeus olisi myös toimialueellaan sellaisella rekisteröidyllä yhteisöllä, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun edistäminen, jos rakennuslupa koskee rakennusta, johon sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia.

Satakuntaliitto pitää laajennettua valitusoikeutta välttämättömänä uudistuksena EU:n direktiivin toimeenpanon toteuttamiseksi. Hallituksen esityksen ympäristöperusoikeutta käsittelevän kohdan mukaan maankäyttö- ja rakennuslakiin esitettyjen muutosten tarkoituksena on pääosin täydentää YVA-direktiivin täytäntöönpanoa kansallisessa lainsäädännössä, jonka voidaan katsoa parantavan YVA-lain vaikuttavuutta ja edistävän sitä, että ympäristövaikutukset arvioidaan, arviointi otetaan huomioon suunnittelussa ja päätöksenteossa ja päätöksentekoon liittyy riittävät tiedonsaanti- ja

osallistumismahdollisuudet. Esityksestä käy ilmi, ettei laajennus koske tuulipuistokaavoissa sijaitsevien tuulivoimayksiköiden yksittäisiä rakennuslupia. Laajennus ei myöskään koske YVA-menettelyn piirissä olevien kiviainestuotannon alueelle sijoittuvia valmisbetoniasemia, tukitoiminta-alueen taukotiloja tai muita luvitettavia rakennuksia, elleivät rakennukset itsessään ole pakollisen YVA-menettelyn piirissä. Kuitenkin esimerkiksi teollisuusalueelle sijoittuva ympäristövaikutuksiltaan merkittävän teollisuuslaitoksen rakennuslupa voi kuulua laajennetun tiedottamis-, kuulemis- ja valitusoikeuden menettelyn piiriin.

Satakuntaliitto pyytää lakimuutoksen valmistelussa kiinnittämään huomiota oikeudenmukaisuuteen ja eri hankkeiden tasapuoliseen kohteluun. Satakuntaliitto nostaa esiin tuulivoimatuotannon YVA-menettelyn, kaavoituksen ja rakennuslupien osalta asiaan liittyvän haasteen. Tuulivoimateknologian kehitys on ollut viime aikoina nopeaa ja YVA-lain liitteen 1 mukaisten vähintään 10 tuulivoimayksikön tai kokonaisteholtaan vähintään 45 megawattia tuulivoimalahankkeiden YVA-menettelyjen ja kaavaprosessien jälkeen on rakennuslupavaiheessa päädytty esimerkiksi korkeampiin voimalakokoihin kuin vaikutusten arvioinnissa ja kaavassa on esitetty. Kyseisissä tapauksissa voidaan olettaa, että korkeampien voimaloiden ympäristövaikutukset ovat erilaisia ja merkittävämpiä kuin YVA-menettelyssä ja kaavan vaikutusten arvioinnissa. Hallituksen esityksessä on myös todettu, että laajennetun valitusoikeuden mukaisen valituksen perusteena voi olla, että YVA-menettelyssä asetettuja rakennuslupaharkintaan vaikuttavia ehtoja ei ole otettu huomioon rakennuslupakäsittelyssä. Näin ollen valitusoikeus tulisi olla tuulivoimaloita koskevan rakennusluvan osalta myös toimialueellaan sellaisella rekisteröidyllä yhteisöllä, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun edistäminen.

Satakuntaliitto kiinnittää huomiota myös hallituksen esityksen lauseeseen: ”Ehdotuksen määrittelemä rakennuslupamenettelyn tiedottamis-, kuulemis- ja valitusoikeuden laajennus koskee vain yksittäisiä rakennuksia, joiden osalta vaatimuksena on erillinen pakollinen YVA-lupa” ja edelleen lauseessa esiintyneeseen termiin YVA-lupa. YVA-lupaa ei Satakuntaliiton käsityksen mukaan ole Suomen lainsäädännössä.

Lausunnon ovat valmistelleet ympäristöasiantuntija Anne Savola, anne.savola@satakunta.fi, 050 596 1362 ja alueiden käytön johtaja Susanna Roslöf, susanna.roslof@satakunta.fi, p. 044 711 4334.

SATAKUNTALIITTO

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta kirjaamo@satakunta.fi